



## Polityka Federacji Rosyjskiej wobec gazu łupkowego w Europie

Branża energetyczna o gazie łupkowym wiedziała już od kilkadziesiąt lat, lecz wśród koncernów naftowych panowała powszechna opinia, że eksploatacja tego surowca będzie nieopłacalna. Największe spółki energetyczne nie podejmowały znaczących inwestycji w rozwój technologii związanych z poszukiwaniem i wydobywaniem gazu łupkowego, co zostało z powodzeniem wykorzystane przez mniejsze firmy, które konsekwentnie inwestowały w poszukiwanie coraz lepszych rozwiązań. Sukces mniejszych firm amerykańskich w latach 90. spowodował większe zainteresowanie potęg naftowych, które zaczęły wykupywać te mniejsze, aby uzyskać dostęp do technologii, doświadczeń i badań. Ten proces wpłynął na sytuację amerykańskiego rynku energii. Stany Zjednoczone Ameryki (USA), wskutek wydobywania gazu łupkowego w sposób przemysłowy, zwiększyły samowystarczalność energetyczną oraz obniżyły import „błękitnego paliwa”, a także zapoczątkowały „rewolucję energetyczną”.

W najnowszym numerze „Komentorza Międzynarodowego Pułaskiego” Research Fellow FKP dr Mariusz Ruszel analizuje politykę Rosji wobec gazu łupkowego w Europie. „Włodarze Kremla zdają sobie sprawę, że na terytorium Federacji Rosyjskiej znajdują się ogromne ilości niekonwencjonalnej ropy naftowej i gazu ziemnego. Rosja szybko postawiła na współpracę z najsilniejszymi graczami w branży łupkowej, którzy nie tylko dysponują technologiami, lecz również ogromnym doświadczeniem. Rosyjski Rosneft (szefem jest Igor Sieczin) podpisał umowę o strategicznej współpracy z amerykańskim ExxonMobil. Posiada on odpowiednie technologie, które mogą pomóc Rosji w eksploatacji pól łupkowych Bazhenov, które zlokalizowane są w zachodniej części Syberii i, których potencjał szacuje się na 13,2 mld baryłek ropy naftowej. Należy podkreślić, że w czerwcu 2012 r. ExxonMobil zdecydował się na rezygnację z poszukiwania gazu łupkowego w Polsce. Można przypuszczać, że na tę decyzję wpłynęło strategiczne porozumienie z rosyjskim Rosneftem”.

**Zapraszamy do lektury najnowszego numeru naszego czasopisma!**

**Redakcja „Komentorza Międzynarodowego Pułaskiego”**

**Autor**

dr Mariusz Ruszel

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej, którego misją jest propagowanie wolności, sprawiedliwości i demokracji. Działania Fundacji obejmują prowadzenie badań naukowych, opracowywanie publikacji i analiz, przygotowywanie seminariów oraz konferencji, edukowanie i wspieranie liderów. Fundacja jest jedną z dwóch polskich organizacji pozarządowych posiadających status organizacji partnerskiej Rady Europy oraz jest członkiem „Grupy Zagranica” zrzeszającej największe polskie organizacje pozarządowe zajmujące się współpracą z zagranicą.

## dr Mariusz Ruszel

### dr Mariusz Ruszel

Research Fellow Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego. Ekspert Instytutu Kościuszki. Wykładowca Katedry Ekonomii Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej.

Branża energetyczna o gazie łupkowym wiedziała już od kilkudziesięciu lat, lecz wśród koncernów naftowych panowała powszechna opinia, że eksploatacja tego surowca będzie nieopłacalna. Największe spółki energetyczne nie podejmowały znaczących inwestycji w rozwój technologii związanych z poszukiwaniem i wydobywaniem gazu łupkowego, co zostało z powodzeniem wykorzystane przez mniejsze firmy, które konsekwentnie inwestowały w poszukiwanie coraz lepszych rozwiązań. Sukces mniejszych firm amerykańskich w latach 90. spowodował większe zainteresowanie potęg naftowych, które zaczęły wykupywać te mniejsze, aby uzyskać dostęp do technologii, doświadczeń i badań. Ten proces wpłynął na sytuację amerykańskiego rynku energii. Stany Zjednoczone Ameryki (USA), wskutek wydobywania gazu łupkowego w sposób przemysłowy, zwiększyły samowystarczalność energetyczną oraz obniżyły import „błękitnego paliwa”, a także zapoczątkowały „rewolucję energetyczną”.

Należy przypuszczać, że Federacja Rosyjska zdawała sobie sprawę od wielu lat, jakie są konsekwencje wydobywania gazu łupkowego w USA. W 2009 r. Gazprom opracował raport dotyczący polityki marketingowej w obliczu nowej sytuacji na rynkach światowych gazu ziemnego. Tezy raportu podał w styczniu 2010 r. rosyjski dziennik „Kommiersant”, który wskazał, że wzrost gazu skroplonego LNG, który dotychczas kupowany był przez USA, zostanie skierowany głównie na rynek europejski powodując nadmiar „błękitnego paliwa”. Nadmiar gazu na rynkach światowych może negatywnie wpłynąć na wieloletnie rosyjskie projekty wydobywcze tego surowca. Doświadczenia kolejnych lat udowodniły, że tezy wskazane w raporcie okazały się słuszne.

### Rosyjski lobbing przeciw eksploatacji gazu łupkowego w UE

Strategia Gazpromu wobec pozyskiwania gazu łupkowego opiera się na kontestowaniu jego znaczenia w UE oraz podkreślaniu jego szkodliwego znaczenia dla środowiska naturalnego i człowieka. Jednocześnie Gazprom dąży do uzyskania technologii wydobywania i rozpoczęcia odpowiednich działań na terytorium Federacji Rosyjskiej. Jednocześnie Rosjanie starają się wchodzić w długoterminowe i strategiczne sojusze z potęgami energetycznymi dając im udziały w swoich konwencjonalnych złożach. Wszystko to realizowane jest z myślą o podtrzymaniu znaczenia rosyjskich zasobów na światowych rynkach oraz spowolnieniu eksploatacji gazu łupkowego w samej UE. Niektóre działania realizowane są bezpośrednio przez rosyjski Gazprom, inne zaś przez strategicznych partnerów koncernu oraz firmy lobbingowe i PR. Oczywistym jest, że rosyjski koncern wydaje znaczne środki finansowe na skoordynowane działania marketingowe i lobbingowe, które realizowane są w wielu stolicach państw UE.

Wśród państw unijnych w tym zakresie Niemcy pozostają zdecydowanym partnerem Rosji. Oczywistym jest zatem fakt, że współpraca w zakresie polityki energetycznej przynosi wymierne korzyści biznesowe obu państwom, w tym przede wszystkim ich koncernom energetycznym oraz określonym grupom przedsiębiorców. Tak bliskie relacje powodują, że Berlin w pewnych sprawach nierzadko jest rosyjskim orędownikiem w meandrach unijnego procesu decyzyjnego. Potwierdza to znany partykularyzm interesów w sektorze energii, który z dużą skutecznością realizowany jest przez państwa Europy Zachodniej. Istotnym elementem rosyjskiego lobbingu jest European Business Congress (EBC), podczas którego zapada wiele ważnych decyzji w zakresie rosyjsko-europejskiej współpracy energetycznej. Należy zauważyć, że prezesem EBC jest szef rosyjskiego Gazpromu Aleksiej Miller. Spośród firm lobbingowych Gazprom korzysta z usług znanej w Brukseli firmy lobbingowej/PR GPlus Europe. Jednocześnie Rosjanie dążą do wpływania na opinię publiczną w państwach unijnych, w których potencjał gazu łupkowego jest największy oraz w państwach mających największy wpływ na unijne decyzje. Wielokrotnie wiceprezes rosyjskiego Gazpromu Aleksandr Miedwiediew udzielał wywiadów, w których deprecjonował znaczenie niekonwencjonalnego „błękitnego paliwa”. W lutym 2010 r. domagał się on od unijnych

przywódców, aby zakazali wydobywania tego niekonwencjonalnego surowca w Europie, zaś w kwietniu tego samego roku podkreślał, że po eksploatacji gazu łupkowego krajobraz wygląda jak na księżycu.

Stosowanym od dłuższego czasu instrumentem jest wykorzystywanie restrykcyjnej polityki klimatycznej UE. Za pośrednictwem organizacji ekologicznych można podkreślać szkodliwość eksploatacyjną gazu łupkowego przejawiającą się zatrutymi wodami gruntowymi, wstrząsami ziemi oraz dewastacją środowiska naturalnego. Organizacje ekologiczne będą podkreślać, że zagrożona jest nie tylko przyroda, lecz również okoliczna ludność zamieszkująca miejscowości znajdujące się w pobliżu zasobów surowcowych.

Bardzo skuteczną formą oddziaływania jest strategiczne partnerstwo z zachodnimi koncernami energetycznymi. Zazwyczaj spółki te posiadają monopolistyczną pozycję na krajowych rynkach energetycznych. Oznacza to, że niechętnie odnoszą się do planów liberalizacji sektora energii, zaś poprzez długofalowe projekty realizowane wspólnie z rosyjskim Gazpromem zwiększają wzajemną skalę korzyści z realizowanej współpracy.

### **Komu nie zależy na eksploatacji gazu łupkowego?**

W pierwszej kolejności należałoby wskazać europejskie koncerny energetyczne, które zdecydowały się zainwestować kapitał zarówno w wydobywanie rosyjskiego gazu ziemnego (wspólne projekty na złożach), jak i w infrastrukturę przesyłową (gazociąg). Biorąc pod uwagę, że będą chciały odzyskać zainwestowany kapitał, który został ulokowany w projekty wieloletnie, to konkurencyjny gaz łupkowy – który mógłby obniżyć stopę ich zysków – nie jest w ich interesie. Tym bardziej, że surowców energetycznych jest w Europie coraz więcej, zaś w obliczu alternatywnych form pozyskiwania i magazynowania energii w kolejnych latach większym problemem będzie znalezienie klienta.

Po drugie należy zauważyć, że obecna polityka energetyczno-klimatyczna UE wytworzyła określonych beneficjentów, którzy produkują instalacje do wytwarzania „czystej energii”. Chodzi przede wszystkim o energetykę jądrową, której największym orędownikiem w Europie są Francuzi oraz odnawialne źródła energii, z których największe zyski czerpią Niemcy. Pojawienie się konkurencyjnego gazu łupkowego na rynku unijnym oznaczałoby potencjalne zagrożenie dla tych beneficjentów. O ile jednak energetyka odnawialna jest w stanie się obronić poprzez odpowiednie przepisy unijne, o tyle energetyka jądrowa nie jest aż tak wspierana na szczeblu legislacyjnym. Dlatego też nie należy się dziwić, że Francja przyjęła moratorium na wydobywanie tego surowca. Niemniej po niedawnym ogłoszeniu przez Niemcy informacji o potencjale gazu łupkowego można przypuszczać, że Francja zdecyduje się ponownie „z badać szkodliwość” gazu łupkowego i może cofnąć dotychczasowe moratorium.

### **Strategiczna współpraca rosyjskich koncernów**

Niektóre działania KE mogą okazać się skutecznym hamulcem rozwoju branży wydobywczej gazu łupkowego na terytorium UE. Na początku lipca 2012 r. KE ogłosiła otwarty przetarg na analizę dotychczasowych przepisów prawnych w kontekście zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikających z eksploatacji gazu łupkowego. Jeżeli wybrana firma przekona KE, że należy wprowadzić dodatkowe przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego, to może to w konsekwencji opóźnić poszukiwanie i eksploatację gazu łupkowego na terytorium Unii. Zapewne Rosja będzie poprzez swoich strategicznych partnerów w Europie oddziaływać na kształt tych decyzji. Jednocześnie strategiczna współpraca z największymi zachodnimi koncernami energetycznymi daje jej możliwość przejmowania koncesji poszukiwawczych i wydobywczych w poszczególnych państwach. Według nieoficjalnych informacji pochodzących z Komisji Europejskiej część polskich koncesji na poszukiwanie gazu łupkowego posiadają rosyjskie podmioty. Rosjanie przejmują udziały spółek, które nabyły koncesje na poszukiwanie tego surowca. Niemniej należy zaznaczyć, że podobnie robią zachodnie koncerny energetyczne, które starają się przejmować koncesje od polskich spółek. Z pewnością polskie podmioty na odsprzedaży koncesji dużym

koncernom energetycznym znacznie się wzbogaciły, lecz nie jest to działanie zgodne z interesem strategicznym Polski. Rosjanie dzięki wykupowi koncesji mogą swobodniej wpływać na kształtowanie europejskiej polityki energetycznej, realizując jednocześnie swoje cele strategiczne i polityczne.

Włodarze Kremla zdają sobie sprawę, że na terytorium Federacji Rosyjskiej znajdują się ogromne ilości niekonwencjonalnej ropy naftowej i gazu ziemnego. Rosja szybko postawiła na współpracę z najsilniejszymi graczami w branży łupkowej, którzy nie tylko dysponują technologiami, lecz również ogromnym doświadczeniem. Rosyjski Rosneft (szefem jest Igor Sieczin) podpisał umowę o strategicznej współpracy z amerykańskim ExxonMobil. Posiada on odpowiednie technologie, które mogą pomóc Rosji w eksploatacji pól łupkowych Bazhenov, które zlokalizowane są w zachodniej części Syberii i, których potencjał szacuje się na 13,2 mld baryłek ropy naftowej. Należy podkreślić, że w czerwcu 2012 r. ExxonMobil zdecydował się na rezygnację z poszukiwania gazu łupkowego w Polsce. Można przypuszczać, że na tę decyzję wpłynęło strategiczne porozumienie z rosyjskim Rosneftem. Ostatnie decyzje polityczne Rosji po ponownym wyborze Władimira Putina na prezydenta wskazują, że będzie on osobiście, wraz z Igorem Sieczinem, sprawował nadzór nad sektorem energii. Przyjęta niedawno strategia prywatyzacji sektora energetycznego na lata 2013-2015 wskazuje na konsolidację aktywów sektora naftowego. Działania te mogą stanowić przygotowania do prywatyzacji mniejszościowych pakietów akcji w przedsiębiorstwa energetycznych, w celu rozwijania strategicznej współpracy i ściągania do Rosji kapitału i technologii. Rosja chce jak najsilniej związać ze swoimi surowcami energetycznymi zachodnie koncerny oferując im wieloletnie umowy i podział zysków.

### **Wnioski**

1. Przemysłowa eksploatacja gazu łupkowego w USA spowodowała zwiększenie ilości „błękitnego paliwa” w Europie oraz doprowadziła do rewizji planów rosyjskiego Gazpromu w kontekście eksportu gazu ziemnego na rynek amerykański.
2. Federacja Rosyjska będzie prowadziła lobbing na szczeblu politycznym UE, aby zaostrzyć przepisy prawne dotyczące ochrony środowiska w zakresie wydobywania gazu łupkowego. Jednocześnie w swoich planach strategicznych dotyczących inwestycji długoterminowych Gazprom uwzględni eksploatację gazu łupkowego.
3. Rosja będzie rozwijać współpracę z największymi koncernami naftowo-gazowymi, aby pozyskać niezbędne technologie do realizacji projektów na terytorium Federacji Rosyjskiej zasobnej w łupkową ropę naftową i gaz ziemny.
4. Niektóre koncerny energetyczne, będące strategicznymi partnerami rosyjskich koncernów, będą sprzyjały polityce prowadzonej przez Rosję, gdyż w ich interesie będzie uzyskanie profitów z zainwestowanego kapitału w wydobycie rosyjskiego gazu.
5. Federacja Rosyjska będzie w sposób pośredni przejmować koncesje wydobywcze gazu łupkowego w UE oraz będzie wpływać na tempo prac na poszczególnych koncesjach. Może także manipulować wynikami prowadzonych badań.

### Rekomendacje dla Polski

1. Polskie społeczeństwo powinno być odporniejsze na dezinformacje dotyczące zagrożeń związanych z wydobywaniem gazu łupkowego. Szczególną rolę w zakresie rzetelnego informowania o szansach i zagrożeniach powinny odegrać Ministerstwo Środowiska oraz Państwowy Instytut Geologiczny we współpracy z ośrodkami akademickimi w kraju.
2. Polska powinna aktywnie przeciwstawiać się lobbingowi podmiotów niechętnych eksploatacji gazu łupkowego na poziomie unijnym. Wskazane jest zbudowanie nieformalnej koalicji składającej się z państw Grupy Wyszehradzkiej (Polska, Czechy, Słowacja, Węgry), państw bałtyckich (Litwa, Łotwa i Estonia) oraz Bułgarii, Danii i Wielkiej Brytanii, a także uświadamianie opinii publicznej o wadach i zaletach gazu łupkowego poprzez rzetelne przedstawianie faktów oraz kampanie marketingowe. Kampania informacyjna powinna być realizowana zarówno w państwach unijnych posiadających gaz łupkowy, jak również krajach pozbawionych potencjalnych zasobów.
3. Polska musi przezwyciężyć opóźnienia w budowie terminalu LNG w Świnoujściu i zbudować instalacje do importu skroplonego gazu ziemnego do 2014 r. Jednocześnie zasadne jest, aby gazoport był rozbudowany w perspektywie 2015-2016 r. o instalacje do eksportu gazu ziemnego.
4. Polskie firmy energetyczne powinny intensyfikować współpracę poszukiwawczą na posiadanych koncesjach. Szczególnie istotne są skoordynowane działania polskich spółek, które współpracują na koncesji Wejherowo.
5. Polska powinna rozwijać technologie związane z wydobywaniem gazu łupkowego, zaś polskie spółki energetyczne powinny skutecznie ubiegać się o koncesje poszukiwawcze na Litwie i Ukrainie.

## Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego

jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej. Fundacja dostarcza strategiczne analizy i rozwiązania dla decydentów rządowych, sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego, które dają wgląd w przyszłość i przewidują nadchodzące zmiany.

Fundacja w swoich badaniach i analizach koncentruje się głównie na dwóch wektorach: transatlantyckim w wymiarze politycznym i bezpieczeństwa oraz Rosji i obszarze postsowieckim. Ponadto obszarem analiz są Azja, Afryka, Bliski Wschód oraz kraje Europy.

Fundacja mogła powstać dzięki przemianom politycznym, które nastąpiły w Polsce po 1989 r. Ideały generała Kazimierza Pułaskiego (wolność, sprawiedliwość i demokracja) stanowią inspirację dla wszelkich inicjatyw podejmowanych przez Fundację. Działania Fundacji obejmują m.in.: prowadzenie badań naukowych, opracowywanie publikacji i analiz, przygotowywanie seminariów oraz konferencji, edukowanie i wspieranie liderów ([www.institutprzywodztwa.pl](http://www.institutprzywodztwa.pl)).

Fundacja była organizatorem Warszawskiego Regionalnego Kongresu Organizacji Pozarządowych ([www.warsawcongress.pl](http://www.warsawcongress.pl)). Obecnie jest współorganizatorem Akademii Młodych Dyplomatów ([www.diplomats.pl](http://www.diplomats.pl)) oraz wydawcą Platformy Komunikacyjnej dla Organizacji Pozarządowych ([www.non-gov.org](http://www.non-gov.org)).

Fundacja przyznaje Nagrodę im. Kazimierza Pułaskiego „Rycerz Wolności” dla wybitnych postaci zasłużonych w promowaniu demokracji. Nagrodę dotychczas otrzymali profesor **Władysław Bartoszewski**, profesor **Norman Davies**, **Alaksandar Milinkiewicz**, lider demokratycznej opozycji na Białorusi, prezydenci **Lech Wałęsa**, **Aleksander Kwaśniewski**, **Valdas Adamkus**, wysoki przedstawiciel ds. wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa **Javier Solana** oraz były minister spraw zagranicznych Francji i założyciel nagrodzonej Pokojową Nagrodą Nobla organizacji Lekarze Bez Granic **Bernard Kouchner**.

Fundacja Pułaskiego jest jedną z dwóch polskich organizacji pozarządowych posiadających status organizacji partnerskiej Rady Europy. Więcej o Fundacji na [www.pulaski.pl](http://www.pulaski.pl).

## Komentarz Międzynarodowy Pułaskiego

to pogłębione analizy istotnych dla Polski zagadnień z zakresu polityki międzynarodowej, gospodarki światowej oraz bieżących wydarzeń w polskiej polityce. Dokument publikowany jest w dwóch wersjach językowych, polskiej i angielskiej. Osoby chcące publikować swoje oryginalne prace w Komentarzu proszone są o kontakt z redakcją KMP ([office@pulaski.pl](mailto:office@pulaski.pl)). Żeby regularnie otrzymywać kolejne numery KMP należy podać swój e-mail na stronie [www.pulaski.pl](http://www.pulaski.pl).